

İZMİR'DE YAPILAN MAŞATLIK MİTINGİ VE İZMİRLİLERİN İŞGALE TEPKİSİ

Mehmet ŞAHİNGÖZ

İzmir'in Türk halkı 14 Mayıs 1919'da ertesi gün şehirlerinin Yunanlılar tarafından işgâl edileceğini artık biliyordu. Yerli Rumlar da işgâli bir başka kanaldan hemen aynı tarihte öğrenmiş bulunuyorlardı. Gerçekten Yunan deniz yüzbaşısı Mavroudis bir kısım Rumlar'ı kiliseye toplayarak İzmir'in Yunanlılar tarafından işgâl edileceği müjdesini vermiş ve Venizelos'un bu hususu açıklayan bir beyannâmesini(1) okumuştur(2).

Bu durumda her iki insan grubu işgâl gününü heyecanla bekliyordu. Ancak duygular birbirine benzemiyordu. Nitekim yerli Rumlar öteden beri hâyal ettikleri bir amacın (Megola idea) gerçekleşmek üzere olduğunu görerek çılgınca bir sevinç içerisinde idiler. Buna kaşılık memleketin sahibi olan ve büyük çoğunluğu teşkil eden Türkler ne yapacaklarını ve ne karar vereceklerini hâlâ kestirememişlerdir. Sürekli Türk Ocakları'nda toplantılar yapıyorlardı(3)

1-Venizelos'un bu beyannâmesi aynen şöyledir:

Yunanistan İzmir'i işgâl etmek üzere, barış konferansı tarafından memur edildi. Yüzyıllarca beklenen isteğimiz gerçekleşmiştir. Milletimiz idrak ederler ki bu kararı Konferansı idare edenlerin vicdanında Enosis'in (ilhakin) İzmir'in Yunanistan'a ilhakinin yer bulmasından sonra verilmiştir. Balkan Harbine kadar aynı boyunduruk altında esir bulunduğum için bugün, Küçük Asyalı kalblerinin ne derece sevinç duygularıyla dolu olacağını iyice hissediyorum.

Duyguların açığa vurulmasını söyleyecek değilim. Fakat bu gösterilerin ahali arasında, vatandaş unsurların hiçbirine karşı husumet ve hakaret mahiyetini almayacağına eminim. Aksine olarak fazla sevinç, nümçayı diğer unsurlara karşı kardeşlik hisleri göstermekle eş anlamda olmalıdır. Bu unsurlara anlatılmalıdır ki biz diğerlerinin zararına kendi üstünlüğümüzü ve zorbalığımızı yerleştirmek için bir boyunduruğun kaldırılmasını kutlamıyoruz. Yunan hürriyetle, cins ve mezhep farkı olmadan, eşitlik ve adalet bahşedeceğiz. Umum unsurlara karşı bu itimâd ve emniyeti telkin etmekle yalnız milli cevherimize sadık kalmayacağız, fakat yüksek milli menfaatlarımızı da mükemmel surette hizmet etmiş olacağız. İtalyan unsuruna bilhassa hususî dikkat gösterilmelidir. İzmir'in Yunan işgâli hususunda İtalyan'ın da diğer müttefiklere katılması, nazarı dikkate alınmalıdır. Yunanlı Küçükasya'dan ricamın faydasız kalmayacağını ve İzmir'i kendisine ihya-yı milli İncilini getirmek suretiyle yakından ziyaret edebileceğimi ümit ederim. Elefterios Venizelos"; COŞAR, Ömer Sami, İstiklâl Harbi Gazetesi, Yeni İstanbul Gazetesi Yayını 15, 1919, TANSEL, Selahattin, Monrostan Mudanyaya Kadar, Ankara 1973, C.I.s. 192, BAYAR, Celal, Ben de Yazdım, İstanbul, 1965, C.IV. S. 1773-74.

2-TANSEL, a.g.e.s.191

3-TANSEL, a.g.e.,sh.192

Izmir böyle bir kargaşa içinde çalkalanırken ilhakı istemeyen bazı sivil ve subaylar ile İzmir Müdafaa-ı Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti mensupları da Sultanî (Lise) binasında(1) toplandılar(2).

Toplantıya sivil kıyafette gelmiş olan Miralay Süleyman Fethi Bey, Miralay Kazım (Özalp) Bey, Jandarma subaylarından Mümin Bey, Moralizâde Halit Bey, Ragıp Nureddin (Ege) Bey, Köylü Gazetesi sahibi Mehmet Refet Bey, Eczacı Ferid (Eczacıbaşı) Feşçizâde Halim Bey, Vilâyet memurlarından Enver (Özgen) Bey, Anadolu gazetesi sahibi Haydar Rüşdü(Öktem) Bey, aynı gazetenin yazarlarından Reşat Bey, Kahvecizâde Hamdi Bey, Dr. Hüsnü (Menekşeli) Bey, Osman Nuri Bey, Hukuk-u Beşer Gazetesi'nin sahibi ve başyazarı Hasan Tahsin Bey, katıldılar(3).

Bu arada Vali İzzet Bey de şehrin ileri gelenlerini bir toplantıya çağırarak vaziyeti kendilerine bildirdi. Bu toplantıda bulunan İzmir Müftüsü Rahmetullah Efendi, direnilmemesini isteyen Valiye, bembeyaz sakalını işaret ederek, "Vali Bey, bu kanımla kırmızıya boyanabilir. Fakat alınımnda Yunan alçağını sükûnet ve tevekkülle karşılamış olmanın karası olduğu halde huzur-u ilâhiye çıkamam" diye bağırarak toplantıyı terk etti(4). Bu olaydan kısa bir süre sonra da müftünün emriyle müezzinler minareden selâ vermek suretiyle halkı durumdan haberdâr ettiler.

Türk Ocağı'nda toplananlar ise aralarından bir hey'et seçerek valiyeye gönderdiler. Vali İzzet Bey bu şahıslara yaptığı konuşmada işğâl haberini kesinlikle yalanladı. "Boşuna telaş ediyorsunuz. Heyecanınız lüzümsüzdür. Ortada endişe yaratacak bir durum yok. Bunlar hep ittihatçıların uydurdukları maksatlı söylentilerdir. Merak etmeyin, hükümet her tedbiri alacaktır(5), diyerek itidâl tavsiyesinde bulundu.

Sultanî binasında toplananlar ise, Mustafa Necati'nin Yunanlılar'a karşı koymak için bir direniş teşkilatının kurulması teklifi ve bunu destekleyen birkaç kişinin konuşmasından sonra, İzmir Müdafaa-ı Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti'nin adı "İlhak-ı Red Hey'et-i Milliyesi" olarak değiştirildi(6). Böylelikle işğalin kesinlikle kabul edilmeyeceği söylenmek isteniyordu. Kurulan bu komitenin başkanlığına Moralizâde Halit Bey sekreterliğine de Ragıp Nureddin Bey getirildi(7).

1-Şimdiki Adliye binası.

2-TAÇALAN-Nurdoğan, **Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken**, Milliyet Yayınları 1971. s.227.

3-UMAR, Bilgi, **Izmir'de Yunanlıların Son Günleri**, İstanbul, 1974, s.100. GÖKBEL Asaf, **Millî Mücadele'de Aydın**, Aydın, 1964, s.71. Gökbel, bu toplantıya Celâl Bayar Bey ile İzmir Müftülüğünü yapan Ahmet Hamdi Bey'in de katıldığını söylüyor.s. 71

4-MISIRLIOĞLU, Kadir, **Kurtuluş Savaşı'nda Sarıklı Mücahitler**, İstanbul, 1967, sh. 13; TANSEL, a.g.e., sh.193

5-TAÇALAN, a.g.e., sh.228; ayrıca, İLKKURŞUN (Ali Orhan), **TİTE Arşivi**, K.93.F. 27284'deki **Hatıraları** sh.8.

6-JAESCHKE, Gotthard, **Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri**, Çev.Cemal Köprülü, Ankara, 1971, s.79.TAÇALAN, a.g.e.s.228 ÖZALP, Kâzım, **Millî Mücadele 1919-1922**, C.I.Ankara, 1971, s.6. TANSEL, e.g.e.. s.193.

7-TAÇALAN, a.g.e. s.228

Hey'et ilk olarak şu kararları aldı:

1.O gece İzmir halkının işgâle karşı olduğunu göstermek amacıyla bir miting düzenlemek.

2.İtilâf Devletlerinin İzmir'de bulunan temsilcilerine bir hey'et göndererek, işgâlin Yunan birlikleri dışındaki birlikler tarafından yapılmasını sağlamak.

3.Anadolu'nun öteki illerine ve itilâf Devletlerine telgraflar çekmek.

4.İzmir içinde silâhlı bir direnme Yunanlılar'ın katliâma girişmesine yol açacağından eli silah tutan gençlerin Ege'nin iç kesimlerinde kuracakları örgütlerle, düşmana karşı koymak.

5.Hapishanedeki mahkumları bırakarak, onlara ve halka depolardaki silâh ve cephaneleri vermek(1)

Hacı Hasan Hanı'nın altındaki Türk Ocağı da gelip gidenleri ile dolup taşmakta idi. Gelenlere bazı direktifler veriliyordu. Bu direktiflere göre; izmir'de sabaha kadar azamî hareket gösterilecek, herkes Bahribaba'daki Maşatlığa toplanacak(2), bütün minarelerde ezan ve selâlar okunacak, davulcular davul çalarak halkı kaldıracak, Maşatlık'ta ateşler yakılacak, sabah erkenden bir miting yapılacak, protesto metinleri hazırlanacak ve ecnebi konsoloslara verilecekti(3).

Miting yapmak için hemen faaliyete geçen "İlhâk-ı Red Hey'et-i Millîyesi" iki değişik el ilânı ile Yahudî Maşatlığında halkı mitinge davet etti(4).Ragıp Nureddin (Ege) Bey tarafından kaleme alınan(5) bu miting davetiyesinde şöyle deniliyordu:

"Ey Bedbaht Türk!

Wilson Prensipleri unvân-ı insaniyetkârânesi altında senin hakkın gasb ve namusun hetk ediliyor. Buralarda Rum'un çok olduğu ve Türkler'in Yunan ilhâkını memnuniyetle kabul edeceği söylendi. Ve bunun neticesi olarak güzel memleketin Yunan'a verildi. Şimdi sana soruyoruz. Rum senden daha mı çoktur? Yunan hakimiyetini kabule taraftar mısın? Artık kendini göster. Tekmil kardeşlerin Maşatlık'tadır. Oraya yüzbinlerle toplan ve ezici çoğunluğunu orada bütüdünyaya göster. İlân ve isbat et Burada zengin, fâkir, âlim, câhil yok, fakat

1-TAÇALAN, a.g.e. sh.230; UMAR, a.g.e.,sh.101.

2-Maşatlığa toplanılmaktaki gaye, toplantı yerinin denizdeki düşman gemileri tarafından rahatlıkla görülebilecek bir yer olması idi.

3-Ragıp Nureddin Bey'in hatıralarına dayanarak, Ali Orhan İlk Kurşun'un hatıratı, sh.12.

4-JAESCHKE, sh. 79.

5-Ali Orhan İlkurşun hatıralarında, R. Nureddin Bey'in kendisine verdiği hatırate dayanarak metni Ragıp Nureddin Bey'in kaleme aldığını yazıyor, sh. 12; Taçalan ise, metni Mustafa Necatî Moralizâde, Halit ve Ragıp Nureddin Bey'in birlikte yazdıklarını, Haydar Rüştü Öktem'in hatıralarına dayanarak yazıyor, sh. 232; Haydar Rüştü Öktem Beyanname kaleme alınırken matbaada bulunuyor idi-bu beyannâmeler onun matbaasında basılmıştır-. Beyannâmenin kim tarafından kâleme alındığını sonradan duymuş olsa gerektir. Nail Moralî'da beyannâmeyi çocuk doktoru Ali Ağâh Bey'in yazdığını söylüyor; Moralî, Nail, Mütarekede İzmir Olayları, Ankara, 1973. sh.57.

Yunan hakimiyetini istemeyen bir ezici çoğunluk vardır. Bu sana düşen en büyük vazifedir. Geri kalma. Acı duymak ve felâket fayda vermez. Binlerle, yüzbinlerle Maşatlık'a koş ve Hey'et-i Millîye'nin emrine itaat et.

İlhak-ı Red Hey'et-i Millîyesi(1)

İkinci ilân da ise şöyle deniliyordu: "Kötü muamele gören Türk! Memleketin Yunanlılar'a veriliyor. Tepeden inme haksızlığa karşı protesto ve reddetmek için sesini yükselt! Bu gece bütün müslümanlarla Türk dostları Yahudî Maşatlığı'nda toplanacaklar. Mümkünse çocuklarınızı alıp geliniz. Bu sizin son vazifenizdir. Orada bulunmayı ihmal etmeyiniz. Ey kötü muameleye maruz kalan Türk! İzmir 1/14 Mayıs 1919"(2).

Haydar Rüştü Öktem'in Anadolu matbaasında basılan bu bildiriler, daha mürekkepleri kurumadan, Sultanî ve ihtiyat Zabıtları Teavün Cemiyeti üyeleri tarafından Türk mahallelerinde dağıtılmaya başlandı. Aynı zamanda minarelerden selâlar veriliyor, sokak aralarında davullar çalınıyor. köşe başlarında bekçiler yüksek sesle halkı Maşatlık'taki mitinge çağırıyorlardı(3).

Kazım Özalp'ta o günleri şöyle anlatıyor: "O akşam memleketin hamiyetli ve çalışkan gençleri, bağırarak, tekbirler getirerek, heyecanlı sözler söyleyerek, İzmir sokaklarını dolaşiyor ve halkı toplantı yeri olan Yahudî maşatlığına davet ediyorlardı. Evimizin kapısına gelen memleket gençleri heyecanlı sesleri ile haykırıyorlardı. "Vatanını seven Yahudî Maşatlığına gelsin" Evde bulunan bütün kardeşlerimle beraber Maşatlığa gitmek üzere ayrılırken, annemiz ağlayarak bizleri gitmeye teşvik ediyordu. Kadın-erkek, büyük-küçük bütün İzmir halkı bir nehir gibi sokaklardan akıyor, ağlayarak, haykırarak, gece karanlığında Maşatlığa koşuyorlardı"(4).

Kaymakam Arif Bey'de Harbiye Nezareti'ne gönderdiği işgâl günü hadiselerini anlatan raporunda Maşatlık'ta yapılan miting hakkında şu bilgileri veriyor:

"14/15 Mayıs 35 gecesini yine Galtrop'dan Kolordu Kumandanı Ali Nadir Paşa'ya verilen bir emirle ertesi 15 Mayıs 35 günü İzmir'in Yunan askeri tarafından işgâl olunacağı ve işgâl kıtaatının saat sekiz evvelde İzmir limanına muvassalatına intizar olunduğu ve şehirde icabeden tedabirinizi katiyenin itihaziyla bilcümle

1-TANSEL, a.g.e.,sh.193; UMAR, a.g.e.,sh.103; ALTAY, Fahreddin, 10 Yıl Savaş 1919-1922 ve Sonrası-Görüp Geçirdiklerim, İstanbul, 1970, sh.185; TAÇALAN, a.g.e.,sh.232; İLKKURŞUN, a.g.e.,sh.12; T.Z.TUNAYA, Türkiye'de Siyasi Partiler, 1859-1952, İstanbul, 1952, sh. 493; BAYAR, Celâl, a.g.e.,C.VI.İstanbul, 1968, sh. 1784.

2-Bu metinden kaynaklar pek bahs etmezler, hatta vakit darlığından ikinci bir beyannâmenin basılmadığından bahsederler. Bkz: TAÇALAN, sh.231; dipnot: 23.Fakat Jaeschke, bu metnin 20.5.1919 tarihli Galthorpe'nin raporuna ilişik olduğunu belirtir. JAESCHKE, a.g.e., sh. 79; Böyle bir metnin olduğu, beyannâmeleri matbaasında basan Haydar Rüştü Öktem'in hatırasından da anlaşılıyor, bkz: TAÇALAN, a.g.e., sh. 231.

3-TAÇALAN, a.g.e., sh. 232.

4-ÖZALP, a.g.e., sh. 6-7.

askerin kışlada bulundurulması ve işgâli müteakip Yunan kumandanının göstereceği arzuya göre hareket edeceği ve bu hususda düvel-i muazzama donanmasında nazar-ı dikkate alınması tehdidi ile bildirildi.... Bu emirden haberdar olan ahalinin kışlanın cenubundaki Yahudi Maşatlığı'nın şarkındaki sirtlarda içtima' ederek, ateş yakmakta ve arasına tekbir getirmekte oldukları görüp işitiliyor. İtilâf Donanması tarafından bu içtima' mahalli projektörlerle tenvir ve tarassud ediliyordu. Bu haber-i felaketi işitip mahallî içtima'a gelebilen halkın miktarı fecr tulu' ederken ancak üç-dört bin kişi kadar var idi.

Izmir'i kurtarmak niyetiyle toplanmış olan bu mas'um halka hatt-ı hareket ira'e edebilecek bir rehber yok idi. Gayet ani olan bu felâket karşısında herkes şaşırılmış, herkes mütereddid idi (1).

Miting esnasında sayıları on bini aşan (2) -kimine göre kırk bin- kalabalık, Kaymakam Arif Bey'in raporunda belirttiği gibi daha sonraları üç-dört bine kadar düşmüş idi. Miting oldukça düzensiz geçiyordu. Mitingi hazırlamak için yeterli zaman bulmuş değillerdir. Halk gelişi güzel parkın geniş alanına yayılmışlardı. Her biri ötede beride, bir taşın veya bir tümseğin üstüne çıkmış bir çok konuşmacı, -hiç bir hazırlığı olmaksızın ve diğer konuşmacıların ne dediğini bilmeksizin- kendi çevrelerindeki halka konuşmakta idi. Bu konuşmacılar arasında Türk Lisesi öğretmenlerinden Vasıf (Çınar) Bey, Mustafa Necati Bey, Ahenk Gazetesi Başyazarı Mehmet Şevki (Yazman) Bey, Hukuk-u Beşer gazetesi sahibi ve başyazarı Hasan Tahsin Bey, Eski Müftü Rahmetullah Efendi bulunuyordu (3). Bunlardan başka Belediye Reisi Hasan Paşa'da konuşmacılar arasındaydı (4). verilemeyeceği dile getiriliyordu. Konuşmalarda, İzmir'in Türkler'den alınamayacağı ve Yunanistan'a Taçalan bu konuşmalar için şöyle diyor: Bu konuşmalarda kim ne diyordu? Kim ne yapılmasını istiyordu? İşte orası belli değildi. Yıllarca sonra edinebildiğimiz bilgilere göre, Belediye Reisi Hacı Hasan Paşa, halkı uyuşturucu ve işgâle boyun eğdirici bir konuşma yapmış, Hasan Tahsin ise halkı direnmeye çağırmıştır.

Maşatlık'ta yakılan ateşler limana kadar yansıyor, kalabalığın uğultusu, muhakkakki itilâf gemilerinin de merak ve ilgisini çekmişti. Savaş gemilerinin projektörleri birbiri arkasına mitingin yapıldığı tepeyi yalayarak geçiyordu (5). Bu karışıklık ve şayıklık sabaha kadar sürdü.

Haydar Rüştü Öktem Maşatlık mitinginin birkaç yüz metre ötedeki Konak Meydanı'ndan görünümünü yıllar sonra şöyle anlatacaktır. "İki arkadaş (Mustafa Necati) hiçbirşey konuşmadan kışlânın önündeki taş iskeleye gittik. Karşıyaka'nın

1-ATASE, K1. 14.D.72.F.81-1.

2-TAÇALAN, a.g.e., sh.237.

3-UMAR, a.g.e., sh. 105.

4-TAÇALAN, a.g.e., sh.237;

5-Miting mahallinin itilâf Devletleri tarafından projektörlerle gözlemlendiğine dair bilgiler için bkz: TAÇLAN, sh.238, Ali Orhan, İlk KURŞUNLU'nun hatırasında "limanda birtakım gemiler, bir Amerikan gemisi de var. Onlar sabaha kadar elektrik lambası ile konuşup durdular" diyor, sh.13; Kaymakam Arif Bey'in raporunda "içtima' mahallî projektörlerle tenvir ve tarassud ediliyordu", ATASE, K1. 14.D.72.F.81-1; Açıkşöz Gazetesi, 3 Haziran 1920, "Kılıç ve Averof projektörleriyle miting mahallini tarıyorlar" diye yazıyor.

feneleri göz yaşları gibi parlıyordu. Liman'da Yunan, İngiliz, Fransız harp gemileri menhus birer kâbus gibi şehri bekliyordu. Sol tarafımızdaki kızıl alevler içinden anlaşılmayan sesler, maşatlıkta toplanan halkın iniltileri işitiliyordu (1).

Maşatlık'ta miting devam ederken kararların hükümete tebliğ ve işgâl kararını protesto etmek üzere, müftü ve sair zevattan kurulu bir hey'etin seçilmesi kararlaştırıldı. Hey'et kararları Hükümete tebliğ etmeye giderken, ortalık aydınlanıyordu(2).

Ortalık yavaş yavaş ışımaya başlarken "İlhak-ı Red Hey'et-i Milliyesi" mensupları, Yedek Subay Yardım Cemiyeti (ihtiyat Zabıtları Teavün Cemiyeti) ve Türk Ocağına bağlı gençlerle birlikte Sarıkışla'nın arkasındaki hapishanenin kapılarını açarak hükümlüleri(3) serbest bıraktılar. Hapishane müdürü Nuri Bey'in durumdan haberi vardı. Ancak Nuri Bey'i mes'uliyetten kurtarmak için, hapishane kapılarının halk tarafından zorla açıldığı havası uyandırıldı(4).

Hapishaneden kurtarılan mahkûmlar ve onları kurtaran gençler tarafından hemen yakındaki silâh deposunu basarak, bütün silahları aldılar (5). Fakat bu silahlar işgâl esnasında kullanılmadı. Silâhları alanların bazıları evlerinde sakladı, bazıları da işgâlden önce silahları ile birlikte dağa çıktılar.

Bu hadiseler olurken, içlerinde Moralizâde Halit ile Türk Ocağı'ndan Vasıf (Çınar) Bey'lerin de bulunduğu bir grup hazırladıkları bir telgrafı çekmek üzere Postahaneye gittiler. Oradaki memurlarla da tıpkı hapishanede olduğu gibi zor kullanıldığı intibai verilerek, daha önceden hazırlanmış oldukları metni bütün Türkiye'ye telgrafla bildirdiler.

Tam metni 19 Mayıs tarihli Hadisat gazetesinde yayınlanan bu telgrafta şöyle deniliyordu.

"Bilimum vilayet, sancak, kaza ve Nahiye Belediye Riyasetlerine..

İzmir ve havalisi Yunan'a ilhak ediliyor. İşgâl başladı. İzmir ve mülhakatı kâmilen ayakta ve heyacandadır. İzmir son ve tarihi gününü yaşıyor. Son imdadımız sizin göstereceğiniz muavenete bağlıdır. Mitingler, telgraflarla her yere başvurunuz ve vatan ordusuna iltihaka hazırlanınız. Vekar ve sukuneti son derece muhafaza ederek kimsenin incinmemesine itina ve dikkat ediniz. 14.5.1335.

İlhak-ı Red Hey'eti Milliyesi(6)

1-Haydar Rüştü ÖKTEM'in hatıralarından, TAÇALAN, a.g.e., sh.238.

2-ÖZALP, a.g.e., sh.7.

3-Bu mahkûmlar, İttihatçılık, Rumlar'a saygısızlık, Ecnebilere karşı gelmek gibi bahanelerle, siyasi görüşten tevkif edilmiş münevverlerdi; ÖZALP, a.g.e., sh.7.

4-TAÇALAN, a.g.e., sh. 238.

5-AÇIKGÖZ, 3 Haziran 1336.

6-Hadisat 19 Mayıs 1335; Kâzım KARABEKİR, İstiklâl Harbimiz, İstanbul, 1969, sh.27; TÜRKEŞ, Ünal, Kurtuluş Savaşı'nda Muğla, İstanbul, 1973, sh.252-253- Belgenin fotokopisi de 433.sh. 'de verilmiştir; Bazı kayıtlara göre de bu telgraf daha kısa olup, şöyledir:'İzmir Yunanlılar'a veriliyor. Bütün ümitlerimiz sizdedir. Vatan ordusuna iltihka hazırlanınız. İlhak-ı Red Hey'et-i Milliyesi", TAÇALAN, a.g.e., sh.238; UMAR, a.g.e., sh.104.

Izmir'den Türkiye'nin her tarafına gönderilen bu telgraftan başka bir de, "Izmir Müdafaa-i Hukuk-u Milliyeh Cemiyeti Katib-i Umumiliği" vasıtasıyla bilumum Cemiyet ve Millî müesseseler namına Amerika Mümessil-i Siyasisine şu muhtıra gönderildi:

Osmanlı devleti ile Yunanistan arasında harb hali mevcut olmadığından, mütareke mukavelenâmesi yalnız harb ettiğimiz "İtilâfiye" ile yapılmıştır. Bu defa Yunan askerinin İzmir'e çıkarılması, Yunanlılar'ın adı geçen vilâyet üzerindeki haksız ve hârisane istilâ arzularının, itilâf devletlerince kabûl ve Osmanlı İmparatorluğu'nun rızasına bile lüzûm görülmeyerek icra edilmesine delâlet edilen, yaşadığımız asrın tarihine yakışmayan bu hareket zorbalıktan başka bir şey değildir.

Binaenaleyh:

Evvela, Millî haklar ve adalet esaslarına müstenid bulunan Wilson prensiplerinin adaleti namına harb ettiklerini beş senedir ilân eden medenî milletler tarafından tarafsız tatbik edilecek kibirli ve harisâne emellere nihayet verilecek yeri bir sulh devresinin açılacağı ümidiyle, Osmanlı Devleti'nin harb ettiği devletlere müracaat ederek mütareke imzalamış bulunduğu,

Saniyen, altıbuçuk asırdan beri imparatorluğumuz dahilinde dinî ve kavmî hürriyetlerine sahip olarak yaşayan Rum unsuru, Osmanlı imparatorluğunda müstakil bir Yunanistan teşekkülü ile bunu daima bizim zararımıza genişletmeye gayret ettiğinden itibaren hakimiyetleri altına düşen Türkler'in maruz kalacağı imha siyaseti, dindaşlarımızın uğradığı mezalim, mazlûm Türk milletinin geleceği ve mevcudiyetini fiilen müdafaaya mecbur edeceği cihetle artık memleketimizin karılı ve daimi bir savaş sahnesi olacağını beyan ile aşağıdaki maddeleri arz eyeriz.

Avrupa on milyon Müslüman ve Türk'ün idâm ve imhası kararını vermiş ise, milletimiz bu ağır karara boyun eğmeyecek ve ümitsizce, fakat kahramanca ölmeye hazır olacaktır. Tarih de bütün bir milletin mevcudiyetini müdafa için nasıl öldüğüne şahit olacaktır. Bilakis Avrupa hak ve adalete müstenid Wilson prensiplerini hakkımızda tatbik niyetinde ise;

1. İzmir Aydın ve sair Türk memleketlerinden herhangi bir karış yerin Yunanistan'a ilhakını katî surette red ve müdafaaya eyeriz.

2. Wilson düsturlarının onikinci maddesinin kesin açıklığına göre; Türkler ve meskûn memleketlerin ayrılmaz bir bütün halinde kalması lüzumuna müebbeden ısrar ederiz(1).

Bu telgrafların gönderildiği sırada 15 Mayıs 1919 sabahının erken saatlerinde Yunan savaş gemileri ile bir İngiliz savaş gemisinin himayesindeki iki büyük, iki küçük nakliye gemisi İzmir limanına girdi(2).

Yapılan maşatlık mitinginin elle tutulur bir netice sağlamadığı söylenir. Meselâ Kazım Özalp, "bu olsa olsa bir gösteri olabilirdi. Şehir dahilinde muvaffakiyetli bir müdafaanın imkanı yoktu(3) diyor.

1-Izmir Fecâil,(Yazarı, basıldığı tarih, basıldığı yer, yok.)sh.52-53. Bu muhtıranın kısa bir özeti için bkz.TİH.,C.2 K.I.,sh.63.

2-TANSEL, a.g.e., sh.195

3-ÖZALP, a.g.e. s.7.

İzmir'in işğalinden sonra bölgede yapılan mezalimi incelemeye gelen Tahkik Heyeti de mitingi değerlendirirken şöyle demektedir.

"14 Mayıs 15'e bağlayan geceki bildiriden hemen sonra şehrin Türk kesimindeki Yahudi mezarlığının yanında (Bahriba Parkı'nda) birkaç bin kişi toplanmış. Fakat bu miting, Yunan çıkarmasına karşı zora baş vurup direnmek için yapılmamıştır. Toplantının amacı Türkler'in diğer etnik gruplara karşı çoğunlukta ve çok büyük bir nüfus üstünlüğünde olduğunu ispatlamaktır" denilmektedir(1).

M.Kemal Atatürk'de miting için şöyle diyor: "Aynı gecede bu maksatın (ilhaka mani olmak) teşmilini temin için İzmir'de Yahudi Maşatlığı'nda toplanabilen halk tarafından bir miting yapılmışsa da ertesi gün sabahleyin Yunan askerlerinin rıhtımda görülmesiyle bu teşebbüs ümit edilen derecede temini maksat edememiştir(2).

Fakat yapılan bu miting, İzmir halkının ortak bir düşünceye sahip olması, istiklâlini muhafaza etmek arzusunu sağlaması, Türk milletinin vatanının bölünmezliğini korumak için, bütün memleketi mücadeleye çağırması ve bu suretle de milletin heyecanını kamçılıyarak millî mücadele ruhunun ortaya çıkmasına ve kuvvetlenmesine büyük faydası olmuştur. Özellikle mitingin sonunda gönderilen telgrafla, Anadolu'nun her tarafından doğan umumî heyecan milletin topyekûn mücadeleye karar vermesinde önemli rol oynamıştır. Bu hadise zamanla da tesirini göstermiştir. Meselâ Jaeschke, sadece birkaç gün içinde Amiral Calthorpe'nin şahsına 675 adet protesto telgrafı geldiğini yazıyor(3)

Calthorpe aldığı bu telgraflar üzerine 29.5.1919 tarihi ile gönderdiği raporunda şöyle diyor: "Yunan askerinin karaya çıkması Türk halkı üzerinde baştan başa şok tesiri yaptı ve Anadolu'nun her tarafına yayıldı. Harb etmek arzusu yeniden kabardı(4).

1-KURAT, Yuluğ Tekin, "Batı Kaynakların Işığı Altında İzmir'in İşgali Sorunu (15 Mayıs 1919)" VII.Türk Tarih Kongresi Bildirileri, C.II, Ankara, 1972, s.851

2-ATATÜRK, Nutuk, C.I, İstanbul, 1970, s.3.

3-JAESCHKE, a.g.e.,sh.80

4-H.W.V.Temperley, A.History of the Peace Conference (1924), C.VI. sh.46'dan naklen JAESCHKE, a.g.e, sh.80,